

Kristiansund kommune

I medvind uansett vær

Bli bedre kjent med hjorten

Tekst: Aud Stølen, viltansvarlig/miljøvernleder. Foto: Hans E. Ohrstrand/Jan Arve Ødegård

Hjorten er en positiv del av vår natur, også i bynære områder. Med god informasjon håper vi at redsel og frykt for hjort blir mindre.

Av hjortearter finner vi hjort, rådyr og elg i Kristiansund kommune. Lite elg, men det ser ut som at antallet stiger. Hjort og rådyr finnes i hele kommunen. En del dyr har også slått seg til ro i byområdene, noen er der bare deler av året. De har tilpasset seg mennesker og er lite sky. De har valgt leveområder som de selv synes er best, akkurat som oss.

Noen er litt redd for hjorten, spesielt de store bukkene. Det skyldes ofte at vi vet for lite om dem, og at vi ikke er vant til å ha dem i nærheten. Mennesker som bor landlig er mer fortrolig med å ha dyr rundt husene og i nærområdene.

En av årsakene til at hjorten trekker til bynære områder, er at tradisjonelle oppholdsområder blir borte på grunn av bygg- og anleggsvirksomhet. I byområdet er det store og små friområder, grøntområder og skogholt tett inntil bebyggelsen. For hjorten er dette gode leveområder. Kommunen kan ikke bestemme at dyrene ikke kan være der.

Hjortens adferd og reaksjonsmønster

Hjorteviltartene har ulik adferd. Spesielt er elgens og hjortens adferd forskjellig. Elgen er mer uforutsigbar. Kommer du for nær legger den ørene ned, og kan gå til angrep, så hold avstand. Hjorten har ikke denne adferden. Den går sjelden til angrep på oss, men har en fluktreaksjon hvis den blir trengt opp i et hjørne. Vær varsom hvis du kommer i en slik situasjon. Gi dyret rom og tid til å flykte. Redde dyr kan lett forveksles med aggressive dyr.

Byhjorten har tilpasset seg mennesker, blir ikke så fort skremt og er ikke lett å jage bort. Blir en hjort trengt opp i et hjørne, kan den en sjelden gang foreta skinnangrep, særlig hvis du har med hund. Hunden er det moderne rovdyret, ulven og provoserer hjorten. Ungbukker kan ha en umoden oppførsel ved å lekeslåss med andre bukker. Dette gjør at noen av oss blir engstelige. Lekeslåssing mellom dyr er ikke et tegn på at de vil angripe mennesker eller at de er aggressive mot oss. Gi dyrene plass i slike situasjoner.

Kollene og bukkene holder seg adskilt fra hverandre gjennom det meste av året. I sjeldne tilfeller kan bukker i brunsttida ha en uforutsigbar oppførsel mot mennesker. Brunsttida er i slutten av september. Bukkene blir da aggressive mot hverandre og oppsøker kollene. I den mest intensive brunsttiden forsvaret hver bukk sitt harem av koller. Vi kan høre brøl og det kan oppstå harde kamper mellom bukkene. I brunsttidens høydepunkt kan voksne hannedyr være demonstrativt lite fryktsomme overfor mennesker, men det er ytterst sjelden at de er aggressive. I brunsttiden bør vi derfor holde avstand og la dyrene være i fred.

Hovedtyngden av kalvingen skjer i første halvdel av juni. Kalvene lærer matvaner og adferdsmønster av mora og det preger dem resten av livet. Hannene har tette band til mora i 2 år. Etter det finner de seg nye tilholdssteder utenfor mora sitt leveområde. Sammen med andre bukker kan de holde sammen i små grupper. Hunnkalvene kan være sammen med mora i flere år, i faste grupper med nært beslektede individ.

Hva spiser hjorten?

Mye av hjortens tid går med til å ete og drøvtygge. I sommerhalvåret er det vanlig med 4–6 beiteperioder per døgn. Kosten består av saftige planter som gress, urter og knopper. De er mest aktive i skumringstiden morgen og kveld. På den tiden bør bilførere være ekstra vaksomme med tanke på dyr som kan trekke over veien.

I sommermånedene benytter hjorten en større del av døgnet til beiting enn om vinteren. Om vinteren er det blåbærlyng og andre lyngarter som står på menyen. Bark og skudd fra gran og furu er også viktig føde. Hjorten kan også oppsøke sjøen der den spiser tang og tare. Et slikt område er sjøkanten sør for flyplassen og Seivika.

Endring i beitetrykket fra husdyr og nye driftsformer i skogbruket virker inn på vegetasjonens sammensetning og tilstand. For hjorten har dette vært positivt og vi har hatt noen år der hjortestammene har økt på grunn av stor tilgang på mat. I tillegg har hjorten den egenskapen at den raskt tilvenner seg folk og blir mindre sky når den blir fôret.

Ser du forskjell på hjort og rådyr?

Hjorten er 3 ganger større enn et rådyr, men det er ikke alltid lett å skille voksne hunddyr av rådyr fra hjortekalver. Et tips er å se etter den mørke stripa som hjorten har fra nakken til halerota. Rådyr har ikke en slik stripe. Hjorten er spenstig bygd, har lange slanke bein og en lang grasiøs hals. Lukt og hørsel er godt utviklet. Hos hjort og rådyr er det bare bukkene som har gevir som felles i april-mai. Kronhjort er en fullvoksen hannhjort med gevir med tagger som danner en krone, 6 tagger for hver halvdel av geviret. Geviret er dyrets våpen i brunstperioden og i forsvaret mot rovdyr. Geviret er også et sosialt statussymbol. Hos hjorten er det en streng rangordning mellom individene, kraftige gevir gir høy plassering i hierarkiet.

Oppholdsområder sommer og vinter

Forskning i senere tid på hjortens trekk og størrelse på leveområder, har gitt oss nyttig kunnskap. Flere av dyrene har fått redusert eller endret leveområder som følge av menneskelig aktivitet i Kristiansund. Hjorten må finne nye trekkveier og leveområder i forhold til hva den er opplært til, for eksempel på Nordlandet.

Om våren trekker de første næringsrike vårspirene hjorten ned til vegkanter, midtrabatter og ellers grønne områder som Melkvikenga og Persløkka. Trafikanter må være spesielt årvåkne for hjort som ofte krysser veien i områder som Melkvikenga, Flyplasskrysset, Seivikakrysset, Prestmyra og Flatsetkrysset. Flere hjortedyr holder til i samme området hele året, mens en del kan ha lengre eller kortere vandringer mellom sommer- og vinteroppholdsstedene, såkalte sesongtrekk. Leveområdet om sommeren er vanligvis et område på rundt 10 km², om vinteren ofte begrenset til 1 km². Vinterbestandene av hjort kan vanligvis være svært tette.

Aktivitetsområdet for hjort er mer begrenset i øykommuner. Hjortestammen på Nordlandet er ganske stasjonær og oppholder seg på et begrenset leveområde. Enkeltindivid og små grupper av bukker kan bevege seg over et litt større område.

Området nord for Seivikaveien er opprinnelig et tradisjonelt vinteroppholdsområde for hjort. På denne tiden kan det være relativt mange dyr på et lite område. Når våren kommer splitter bukkene seg opp i små grupper og trekker vestover og inn mot f. eks Persløkka, Melkvika og Råket. De tiltrekkes av de første næringsrike spirene av gress og urter. Om høsten i brunsttida trekker bukkene til en viss grad tilbake til den østlige delen av Nordlandet. I den senere tid er det og tegn som tyder på at hjorten oppholder seg hele eller deler av året i byområder som Folkeparken, Karihola, Myra, Kirkelandet gravsted og mellom Vollvatnet og vestover over RV 70 til områdene f. eks ved Nordlandet barneskole og Råket.

De siste årene har det skjedd en god del arealendringer på Nordlandet, med etablering av nye boligområder og næringsarealer. Dette er en vesentlig faktor til at hjorten trekker vestover inn mot tettbebyggelsen i byen. Kommunen, som har forvaltningsansvaret, må i framtiden lese dette adferdsmønsteret og ta større hensyn til viltet allerede på planleggingsstadiet av bolig-, næringsareal og veianlegg. Vi må bli flinkere til å vurdere konsekvensene og i større grad forebygge og gjøre tiltak for å hindre at hjorten fordrives fra sine opprinnelige leveområder og inn i byområdene.

Viltforvaltningen i kommunen

I forvaltningen av våre viltarter er det nødvendig for kommunen å ha god fagkunnskap og kjennskap til dyrelivet. Forvaltning av hjort krever blant annet innsikt i adferd, arealbruk, trekkemønster og hjortens krav til leveområde. I Kristiansund kommune er miljøvernleder viltansvarlig og fagansvarlig for alt vilt, dvs. både dyre- og fuglelivet. Kristiansund Hjorteviltområde (KHO) er en overbygging av de 10 godkjente jaktvaldene i kommunen. Et av disse er Nordlandet jaktvald som i vest grenser inn mot tettbebyggelsen vest for Vollvatnet. KHO har påtatt seg forvaltningsansvaret for hjorteviltet på vegne av grunneierne i de 10 jaktvaldene. Jaktretten ligger hos grunneierne.

Forvaltningen av hjorteviltet er styrt av viltloven og naturmangfoldloven med forskrifter. Lovverket som forvaltningen må rette seg etter er omfattende. Uttak – avlaving av hjortevilt kan bare skje i jaktsammenheng. Å felle hjort som et bestandsregulerende tiltak tillates ikke. Bestandsreduksjon av hjort i våre 10 jaktvald er bare tillatt gjennom jakt i jakttiden fra 1. september til 23. desember.

Bystyret har vedtatt målsetting for forvaltning av hjortevilt, og med bakgrunn i denne er en bestandsplan for forvaltningen vedtatt. Her er alle negative sider ved å ha en hjortestamme i byen vurdert og tatt hensyn til. Administrasjonen har tett dialog med Nordlandet jaktvald når det gjelder hjorten i byområdet.

Hjort gående i de tettbygde områdene inn mot sentrum kan være en utfordring. Informasjon til befolkningen om hjorten er et viktig tiltak. Forebyggende tiltak må til enhver tid vurderes som, f. eks skog- og krattrydding langs veier og i skogholt/gjengroingsmark, fartsreduksjon og bedre skilting i områder hvor hjorten trekker over sentrale trafikkerte veier.

Viltforvaltningen har ansvaret for å drive viltforvaltning etter intensjonen i lovverket. I tillegg må vi oppfylle målsettingene som kommunen har vedtatt. Dette krever god fagkunnskap og en styrt, helhetlig og langsiktig forvaltning der effekten av tiltak må vurderes over tid.

Det er en generell fredning av fugler og dyr i hekke-/yngletiden fra 15. april til 15. juli. Det er kun noen fremmede arter, som mink som mangler beskyttelse, dvs. kan avlives hele året.

